

"För jag har ingen"

En förstudie om situationen och behoven hos unga mammor
som lämnar samhällsvården.

SOS
BARNBYAR

Inledning

Den här förstudien har möjliggjorts med medel från ESF- Europeiska socialfonden och har som ambition att synliggöra och ge en tydlig bild av situationen för en annars osynlig grupp i samhället, nämligen unga mammor som lämnat samhällsvården.

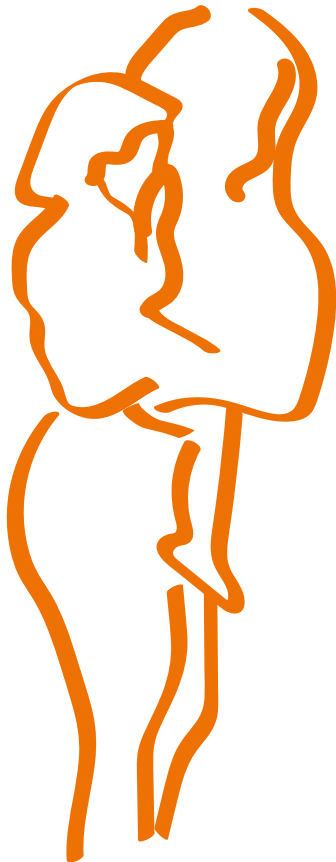
SOS Barnbyar kom i kontakt med de unga blivande mammorna inom ramen för den ordinarie verksamheten som riktar sig till unga som lämnar samhällsvården. När gruppen blev mer återkommande upptäckte organisationen att situationen och behoven för just unga mammor skiljde sig åt och stödet behövde anpassas. Individuella anpassningar gjordes men många frågetecken uppstod och ett behov av en djupare kunskap, bredare bild och förståelse för den särskilt sårbara gruppen blev ett faktum.

Hur många är de? Vad för stöd finns och vems ansvar är det? Blev återkommande frågor som varvades med frågor som vad behövs och *hur kan vi möta behoven? Vad tycker dem unga mammorna själva och var är papporna?* När vi till slut hade fler frågor än svar bestämde vi oss för att göra en förstudie som skulle bringa klarhet och ge oss underlag för både vårt fortsatta arbete men förhoppningsvis även andra aktörers arbete för målgruppen.

En av SOS Barnbyars viktigaste värderingar är att alltid utgå ifrån behov och inte bedriva verksamhet utan att ha en faktiskt grund i våra målgruppers egna erfarenhet och upplevelser. Vi har därför valt att i den här förstudien intervjua unga mammor och yrkesverksamma som möter unga mammor i sitt arbete. Vi vill rikta ett särskilt varmt tack till de unga mammor som deltagit i studien. Era berättelser, kunskaper och erfarenheter har varit den viktigaste delen av förstudien och kommer bidra till en djupare förståelse för oss men även för andra. Vi vill också rikta ett stort tack till de yrkesverksamma kollegor som med engagemang och drivande kraft beskrivit och talat till förmån för gruppen. Tillsammans kan vi göra skillnad.

Så, i din hand - eller på din skärm - finner Du ett underlag som förhoppningsvis svarar på ovanstående frågor och bringar klarhet för dig på samma sätt som det gjort för oss.

Zainab Hussaini och Synnöve Corson
SOS Barnbyar

Innehåll

Beskrivning förstudie	4.
Bakgrund	5.
1. Boende	7.
2. Föräldraskap	8.
3. Ensamhet	9.
4. Hälsa	11.
5. Utbildning/Arbete	12.
6. Ekonomi	13.
7. Framgångsfaktorer	15.
Slutsats	17.
Rekommendationer	18.
Fotnoter	19.
Referenslista	20.

Beskrivning förstudie

Syfte, mål och målgrupp

Förstudien syftar till att ge en bred bild av hur situationen ser ut för målgruppen unga mammor (13 – 25 år) som lämnat samhällsvården och deras särskilda behov av stöd. Målet är att synliggöra gruppen och bidra till att relevanta aktörer agerar i enlighet med de behov och rekommendationer som identifierats såväl i forskningen som i samtal med yrkesverksamma och unga mammor själva.

Tillvägagångssätt

Arbetet initierades med en omvärldsbevakning och sammanställning av en kunskapsöversikt med fokus på forskning på området unga i samhällsvård samt unga mammor. Därefter genomfördes en övergripande kartläggning av befintliga stödverksamheter för unga mammor och deras barn, framförallt i Stockholmsregionen men i vissa fall även insatser som genomförts i andra län. För att få en helhetsbild av situationen och behoven har SOS Barnbyar även genomfört semistrukturerade intervjuer med fem unga mammor som lämnat samhällsvården och fem yrkesverksamma personer som jobbar med målgruppen. Avslutningsvis kodades, tematiserades och analyserades materialet från omvärldsbevakningen, kartläggningen och intervjuerna och resulterade i en riktade rekommendationslista.

Upplägg

Materialet i förstudien kommer att presenteras här nedan genom att varva fakta, citat och analys under de sju tematiserade behovsområden som identifierades vid analysen. Utgångspunkten har varit att utgå från de behov som de unga mammorna själva beskrivit och därefter cementera det med utsagor från yrkesverksamma och vetenskapliga artiklar och forskningsrapporter. De områden som framträdde under arbetets gång var; Boende, Föräldraskap, Ensamhet, Hälsa, Utbildning/Arbete, Ekonomi och Framgångsfaktorer. Samtliga citat i förstudien kommer från personer som deltagit i förstudien.

Bakgrund

Statistik

- ✓ Under 2020 fick 27 300 barn och unga insatser i form av vård utanför det egna hemmet.
- ✓ Fler pojkar än flickor placerades, och majoriteten av de placerade var över 15 år.
- ✓ De vanligaste formerna av placering år 2020 var familjehem och HVB. Därefter följer placeringar i stödboende och i Statens institutionsstyrelses (SiS) särskilda ungdomshem.¹

Ett barn i varje klass beräknas idag i Sverige befinna sig i samhällets vård och växer inte upp med sin ursprungsfamilj. Unga som har erfarenhet av samhällsvård är en särskilt utsatt grupp både innan, under och efter placeringen med varierade behov och förutsättningar. Det går sämre för dem på gruppnivå i jämförelse med jämnåriga som inte varit placerade.² Barn och unga som växer upp i familjehem eller i HVB har kraftiga överrisker för att som vuxna drabbas av fysisk och psykisk ohälsa, avbrott i skolgång, lägre utbildningsgrad, arbetslöshet, bristande försörjningsförmåga, hemlöshet, fattigdom och kontakt med straffrättssystemet.³ De saknar också tillgång till samma ekonomiska och materiella resurser som sina jämnåriga.^{4 5}

Såväl nationell som internationell forskning visar på att övergång-en från ung till vuxen ofta sker fortare för de ungdomar som varit placerad på familjehem eller HVB-hem. Detta står i skarp kontrast till de identifierade behov hos målgruppen, ökade utbildningskrav, en osäker arbetsmarknad och förändrade värderingar och normer generellt inneburit att ungdomsperioden förlängts i samhället. Detta ökar glappet mellan ungdomar som lämnar samhällsvårds och övriga ungdomars möjligheter, då den förstnämnde gruppen i allmänhet tvingas ta ansvar tidigare samtidigt som deras förutsättningar ofta är sämre att lyckas.⁶

Tabell 1. Frekvens och procent av det stöd unga i samhällsvård får kring boende, ekonomi, anställning/arbete och utbildning när de lämnar samhällsvården.

	Boende	Ekonomi	Anställning/Arbete	Utbildning
Ungdom själv	21 (32 %)	19 (30 %)	31 (49 %)	37 (58 %)
Ursprungsföräldrar	1 (1 %)	3 (4 %)	3 (4 %)	1 (1 %)
Socialtjänst	13 (20 %)	18 (30 %)	6 (9 %)	4 (5 %)
Familjehem	12 (19 %)	13 (20 %)	3 (4 %)	4 (5 %)
HVB/stöd-hem	7 (11 %)	3 (4 %)	2 (3 %)	1 (1 %)
Kontaktperson	5 (8 %)	2 (3 %)	3 (4 %)	2 (3 %)
Annan	6 (9 %)	4 (5 %)	5 (8 %)	6 (9 %)
Inget svar	-	3 (4 %)	12 (19 %)	10 (18 %)
Total	65 (100 %)	65 (100 %)	65 (100 %)	65 (100 %)

Höjer & Sjöblom, 2010; 2014

Unga föräldrar — unga mammor

Under 2019 var medelåldern för en förstföderska i Sverige 29,1 år och för omföderskor 31,9 år. Högst medelålder bland förstföderskor i landet återfanns i Stockholm på 30,6 år och lägst i Blekinge, på 27,5 år.⁷

Antalet kvinnor som födde barn 2019 i Sverige var 113741. Åldersgruppen 19 år eller yngre utgjorde 0,8 % medan åldersgruppen 20-24 år utgjorde 9,5 %. Det motsvarar 14 786 unga mammor.⁸

Tabell 2. Andel förstföderskor och utbildningsgrupp, 2019

Tabellen nedan visar andelen förstföderskor i Sverige 2019, tabellen visar även utbildningsgrupp hos kvinnor som fött barn under 2019, fördelat på andelen med som lägst förgymnasial utbildning, gymnasial och eftergymnasial utbildning, per åldersgrupp från <19 upp till 29 år. I beaktande bör även tas att gruppen <19 år inte haft möjlighet till eftergymnasial utbildning.

	Förstföderskor		Utbildningsgrupp	
	Andel förstföderskor	Förgymnasial utbildning	Gymnasial	Eftergymnasial
<19 år	1,7 %	87,6 %	12,4 %	0,0 %
20-24 år	14,9 %	25,9 %	61,1 %	13,1 %
25-29 år	38,8 %	9,9 %	44,0 %	46,1%

Socialstyrelsen, 2019, Statistisk om graviditet, förlossningar och nyfödda barn.

I en studie baserad på nationellt registerdata undersöktes prevalens och odds för tonårsföräldraskap bland unga personer med erfarenhet av samhällsvård födda mellan 1972–1983. Slutsatsen blev att unga med erfarenhet av samhällsvård löper 4-5 gånger högre sannolikhet för ungt föräldraskap medan de som erfarit samhällsvård före 13 års ålder löper 2-3 gånger högre odds för ungt föräldraskap jämfört sina jämnåriga. Av den totala mängden tonårsföräldrar har var femte erfarenhet av placering utanför hemmet (18 %). 16-19 % av tjejerna respektive 5-6 % av killarna som placerats i tonåren har blivit tonårsföräldrar jämfört med 2,9 % respektive 0,7 % ibland de som inte varit placerade i samhällsvård. Det är viktigt att notera är att den grupp av unga som haft sammanhållen och stadigvarande placering utanför hemmet (median 16 år) hade betydligt lägre sannolikhet att blir tonårsförälder.⁹

Det har också påvisats samband mellan orsaken till placeringen och risken för tidigt föräldraskap. Mer än var fjärde tjej (27 %) som placerats i tonåren på grund av problematik kopplat till eget beteende har blivit tonårsmamma och var sjunde (14 %) som placerats på grund av andra orsaker (vanvård, omsorgsbrister) jämfört med en av 33 i majoritetsbefolkningen (3,1 %). Detta indikerar återigen att åldern och anledningen för omhändertagande är central och viktigt för de preventiva och stödjande insatserna. Tidiga placering-

ar härrörs ofta till bristande föräldraförmåga och omsorg medan placeringar av unga i tonåren ofta görs på grund av ett normbrytande beteende hos ungdomen. Det är dock viktigt att poängtera att unga som placeras först i tonåren ofta har en historia av utsatthet i barndomen såsom tidigare bristande omsorg eller annan social problematik i ursprungsfamiljen.¹⁰

Bland samhällsplacerade flickor ligger "ärftligheten" på ungt föräldraskap på 21–27 % jämfört med 7 % av flickor inom majoritetsbefolkningen som hade en mamma som fått barn i tonåren. Risken för "ärftlighet" finns alltså oavsett om ungdomen varit placerade eller inte, men är större om ungdomen varit placerad.¹¹

Under 2020 var totalt **7 098 tjejer** och **10 689 killar** mellan 13 – 20 år placerade.¹² Utifrån tidigare nämnda odds och prevalens kopplad till ålder vid placering skulle det betyda att ca 1 200 (16-19 %) av de unga tjejerna och 600 (5-6 %) av de unga placerade killarna riskerar att bli unga föräldrar på sikt.

1. BOENDE

Att gå från ungdoms- till vuxenvärlden är inte ett linjärt händelseförlopp och idag talar man om en förlängd ungdomstid, unga vuxna möts av höga trösklar för att få tillgång till vuxenarenor såsom både arbets- och bostadsmarknaden. Processen att uppnå självständighet och självförsörjning är både lång och svår där föräldrar förväntas ta ett längre och mer omfattande materiellt och emotionellt ansvar för de unga.¹³ Tillgången till bostad påverkar många aspekter av en persons liv. Om man inte har en egen bostad eller lever under otrygga boendeförhållanden blir det ofta svårt att klara övriga delar av livet såsom exempelvis sysselsättning. Att sakna bostad eller leva under otrygga boendeförhållanden har också klar effekt på en persons sociala- och mentala mående och välbefinnande.¹⁴

I rapporten Ung idag (2017) har en sammanställning gjorts över hur många som under åren 2014–2015 bodde med sina föräldrar där totalt 42 % av alla unga i åldern 20–24 bodde kvar hemma.

Placerade unga vuxna har inte samma möjligheter att bo kvar (eller flytta tillbaka hem) efter att de fyllt 18 år som sina jämnåriga. Unga personer med erfarenhet av samhällsvård beskriver att avslut/utflytt snarare styrs av administrativa regler såsom att de fyllt 18 år eller avslutat sin gymnasieutbildning än av deras faktiska behov. Många uttrycker att de önskat bo kvar längre och förstår inte varför de behöver flytta. Forskning visar att placeringar ofta avslutas abruptt på ett mycket formellt sätt utan information till den unge eller tid för förberedelse vilket ofta resulterar i en traumatisk upplevelse. Unga beskriver hur deras liv reduceras till ett fall där administrativa processer och regler har företrädde framför behovet av bestående betydelsefulla relationer i en känslig tid i livet.¹⁵ Unga vuxna som samhällsvårdats löper därmed en högre risk att hamna i socialt utanförskap då de tvingas göra övergången från vården till ett självständigt vuxenliv ensamma och på en kortare tid jämfört med sina jämnåriga som inte varit i samhällets vård.¹⁶ Placeringsformen stödboende infördes 2016 för barn och unga i åldern 16–20 år.¹⁷

Analys

Den instabila boendesituationen för de unga mammorna och deras barn har haft en avgörande roll i deras förutsättningar och möjlighet att bli en självständig och självförsörjande förälder. Precis som forskningen visar blir ett otryggt boende en hämmande faktor för andra viktiga frågor såsom utbildning, arbete och försörjning. De otrygga boendeförhållandena som innebär ovisshet kring framtiden, hinder att bo tillsammans med partner och att tvingas flytta ifrån den dåvarande samhällsplaceringen pga graviditet i en känslig tid när behov av stöd ännu inte upphört, skapar stress och oro för den blivande unga mamman. En del får flytta till ett boende anpassat efter deras situation och behov medan det för andra var startskottet på en serie otrygga boendeförhållanden och ytterligare uppbrott som den unga mamman stod ensam med att lösa. Situationen resulterade inte sällan i korta andra/tredjehand-, inneboende eller svarta kontrakt där den gemensamma nämnaren var otrygghet och oro för framtiden.

Stödboendet ska förbereda den unge för ett självständigt boende och vuxenliv. Stödboende kan både vara ett fristående placeringsalternativ eller fungera som utslussning efter annan vård utanför det egna hemmet, i t.ex. familjehem, HVB-hem eller särskilt ungdomshem.¹⁸ Tänkbara målgrupper för placering i stödboende är; barn och unga som tidigare varit placerade, ensamkommande barn och unga samt barn och unga som lever i en konfliktfylld eller på annat sätt otillfredsställande hemsituation och som inte motiverar en placering i HVB. Stödboende som placeringsform är tänkt att fylla en viktig funktion i ett utslussnings- och eftervårdssammanhang efter en placering med träning för ett framtida eget boende. Den unge personen får en egen lägenhet och ett individanpassat praktiskt och emotionellt stöd inom olika livsområden. Det handlar om att den unge ska få ökade förutsättningar för att kunna klara den dagliga livsföringen kring utbildning eller annan sysselsättning, hantera sin ekonomi och ha ett socialt nätverk samt en meningsfull fritid.¹⁹ I Socialstyrelsens rapport "Uppföljning och utvärdering av stödboende för barn och unga 16–20" (2019) framkommer att 89 % av alla kommuner/stadsdelar har barn och unga placerade i stödboende. Under 2018 var 5 361 barn och unga placerade i stödboende varav 93 % har kommit som ensamkommande barn till Sverige. Endast hälften av alla kommuner hade placerat andra tänkbara målgrupper än ensamkommande i stödboende tex barn och ungdomar som tidigare varit placerade pga hemmiljö, eget beteende eller de som lever i konfliktfyllda hemsituationer men inte är i behov av heldygnsvård i form av hvb-hem. Rapporten beskriver att en fjärdedel av de tillfrågade kommunerna planerar att minska antalet platser eller avveckla insatsen helt på sikt medan en fjärdedel anger att verksamheten ska fortsätta som idag. Kommunerna/stadsdelarna är också i huvudsak positiva till placeringsformen och lyfter att den fyller en viktig funktion för dessa unga som leder till ett ökat ansvarstagande från den unges sida och att stödformen är ett bra komplement på vägen till ett eget boende och självständigt vuxenliv. Socialstyrelsen (2019) lyfter i sin rapport att bostadssituationen för unga generellt är svår och att socialnämnden har ett ansvar efter placeringen att ge stöd och hjälp med den unges bostadssituation.²⁰

” Jag bor inneboende, jag och min dotter. Jag har flyttat många gånger, runt, runt, runt.” - Ung mamma

Bland intervjupersonerna återfinns erfarenheter av ett abrupt avslut på samhällsplacering med en förväntan att den unga mamman ska klara sig själv i vuxenblivandet och föräldraskapet från en dag till en annan. Frågan om boende är således att det inte enbart är kopplat till en faktisk lägenhet men även stödformen som tillkommer alternativt saknas vid en flytt. Det är problematiskt att kommuner inte i större utsträckning bedömer att stödboende är en form som kan vara gynnsam för en bredare grupp unga som lämnar samhällsvården, däribland unga mammor.

” Nu ska hon ut nu ska hon vidare till en träningslägenhet, nu ska hon bo själv. Men då känner vi men hon är inte redo! Det blir liksom inte bra för den här tjejen det är vår största utmaningen.” - Yrkesverksam

2. FÖRÄLDRARSKAP

Det finns en allmän uppfattning att unga samhällsvårdade tjejer planerar att bli unga mammor men detta stöds inte av forskning som påvisar att majoriteten av tonårsgraviteter är oplanerade.

”
När det blir stökigt så säger familjehemsföräldrarna upp och då kan det vara ett bra sätt att få en egen familj att skaffa sig ett eget barn.”
- Yrkesverksam

Dock finns det underlag som visar att det i denna grupp finns en mer positiv inställning till att behålla barnet och kan därför tolkas som att gruppen planerar att bli unga föräldrar. Den höga andelen tonårsföräldraskap i gruppen kan delvis förklaras av bristande kunskap hos såväl de unga, som ett resultat av begränsad skolgång, som hos de yrkesverksamma kring att tala om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter med de unga kvinnor som de möter i sin profession. I fokusgruppsintervjuer med samhällsplacerade tjejer 14–20 år på särskilt ungdomshem lyfter de unga kvinnorna längtan efter barn och det framkommer att de har många funderingar kring moderskapet. Det finns även underlag som visar att ett ungt föräldraskap kan vara en vändpunkt i vissas liv.²¹ Föräldraskapet kan innebära något positivt som också leder till en känsla av styrka, tillhörighet men också kompetens.²² Det är därför viktigt att delaktiggöra de unga tonårsmödrarnas och ta del av deras perspektiv och förslag i syfte att förändra och förbättra deras situation så det inte enbart blir ett utomstående perspektiv på deras situation och behov.²³ I Siveläs avhandling (2018) lyfts att de unga mammor som intervjuats alla blivit gravida sex månader efter avslutad placering. Trots att graviditeten, i de flesta fall, inte var planerad beskrev de att valet att behålla barnet kändes självklart. Att omgivningen ifrågasatt och varit kritiska till deras val upplevdes som både sårande och gav en känsla av att det saknades tilltro till deras föräldraförmåga. Behov av verksamheter som stöttar på ett positivt sätt med insatser riktade specifikt till unga mammor med erfarenhet av samhällsvård framkommer i samma studie. De unga mammorna har ett starkt förtroende till rådgivning och önskar träffa andra i samma situation. Ingen av deltagarna beskriver att det skett någon form av samverkan mellan rådgivning, eftervård, socialtjänst, skola eller andra professionsöverskridande samarbeten. Sammanfattningsvis framkommer att det är viktigt att stödet som erbjuds är flexibelt och har en låg tröskel samt att det finns tillgång till pålitliga nyckelpersoner över tid. De unga som har haft tillgång till ett socialt stöd från pålitliga nyckelpersoner har en stark tro på framtiden och den egna kapaciteten som förälder.²⁴

I en annan studie framkommer det att vårdpersonal ser föräldrastöd i grupp som en möjlighet för blivande föräldrar att hitta nya sociala kontakter med personer i liknande situation. Detta är ett så kallat universellt stöd, tillgängligt för alla blivande mammor utan att tillhöra en riskgrupp.²⁵ Ett universellt föräldraskapsstöd har visat sig bidra till positiva effekter på föräldrars strategier för både barnet och föräldrarnas psykiska hälsa. Stödet är frivilligt och erbjuds via barnmorskemottagningar (BMM). I en långtidsuppföljning av spädbarnsvården i Sverige har studier visat att dessa positiva effekterna består livet ut. De barn vars mödrar fått ta del stödet hade själv bättre skriv- och

läsförmåga, högre inkomst, längre livstid än de som inte tagit del av stödet. De som främst gynnades av det universella föräldraskapsstödet var utsatta familjer vilket resulterat i minskade skillnader mellan grupper, framförallt minskning av psykisk ohälsa hos barnet och föräldern.²⁶ Under pandemin har de fysiska universella föräldraskapsträffarna upphört och olika digitala lösningar har tillkommit även om det skiljer stort mellan de olika regionerna.

Endast 14% av alla mottagningar har haft digitala gruppträffar och under 2020 minskade förstföderskors deltagande i föräldraskapsstöd i region Stockholm från 75% till 48%.²⁷

Behovet av stöd från vården är generellt större för unga blivande föräldrar då de möter fler utmaningar jämfört med de som blir föräldrar senare i livet. Olika vårdprofessioner behövs för att kunna tillgodose unga blivande föräldrars omfattande behov. Vårdpersonalens stöd har visat sig vara betydande, det kan förutom att ge ökad kunskap bringa trygghet och acceptans hos den unga gravida. Vissa unga har själva svårt att uttrycka behov av stöd på grund av låg kunskapsnivå, behoven kan även förändras med tid relaterat till en föränderlig livssituation.²⁸ Barnmorskor har uttryckt att föräldrastöd i grupp är viktigt och bidrar till personlig och professionell utveckling men de upplever att unga föräldrar har svårare att engagera sig.²⁹ Särskilda föräldrastödsgrupper för unga skulle ge möjlighet att umgås med personer i liknande situation och umgänget och har visats ha god inverkan på välmående under graviditet och föräldraskap.³⁰

Trots att det universella stödet har visat sig vara gynnsamt för kvinnor som tillhör riskgrupper uteblir ofta unga föräldrar från de universella föräldragrupper som erbjuds. Främst beror det på att de upplever en känsla av att inte passa in och att de bli ifrågasatta i sitt föräldraskap på grund av sin ålder. I intervjuer med yrkesverksamma som jobbar med riktat föräldraskapsstöd beskrivs att de unga föräldrarna har andra frågor och orosmoment än de mammor som är äldre samt att de befinner sig på helt olika plan i livet, utbildningsmässigt, ekonomiskt och även hur deras boendesituationen ser ut. Unga mammor själva uppger att de ofta tror att de är ensamma om att vara unga mammor, de saknar kunskap om hur de ska komma tillbaka till studier efter föräldraledigheten. De saknar också i hög utsträckning en partner att dela föräldraskapet och de olika ansvarsbördan med. I det universella stödet finns ofta socioekonomiskt starka individer som har andra behov än unga mammor. Unga mammor väljer därför ofta att inte delta i det universella gruppstödet såsom familjeförberedande kurser och föräldragrupper utifrån en upplevelse att de sticker ut från mängden. Plattformen för universellt stöd kan således ha en stigmatiserande effekt för dessa personer snarare än att vara det stöd som de ämnar att vara.³¹ I en studie gjord vid Umeå universitet från 2019 har det framkommit att unga mammor istället vänder sig till internetforum för att hitta jämlikar och samhörighet med personer i liknande situation. Mer specifikt så handlar det om Facebookgrupper där de unga tillsammans navigerar och diskuterar kring frågor kopplat till sitt föräldraskap och livssituation. Unga mammor är inte en homogen grupp, utan det finns olika behov av olika skäl. Däremot finns en generell uppfattning om att mötesplatser med fokus på ungt föräldraskapsstöd ger effekt.³²

Analys

Att bli förälder är en omvälvande och livsavgörande händelse oavsett situation eller person. Det påverkar hela världsbilden och det krävs stor ansträngning för att ge barnet en bra start på livet och goda förutsättningar för framtiden. Det normativa sättet att bli förälder i Sverige idag innebär att de sker i en tvåsamhet med en stabil ekonomisk grund, stabil boendesituation och ett brett såväl formellt som informellt nätverk av stöd. Så är inte fallet för unga mammor som lämnat samhällsvården. Faktum är att nästan ingen av de ovannämnda faktorerna är uppfyllda och därför blir föräldraskapet en stor uppförsbacke redan innan barnet har anlänt. Det finns ett formellt socialt skyddsnät och stödsystem för att möta och tillgodose föräldrars behov men paradoxalt nog möter inte stödet de som behöver det allra mest, kraven läggs istället på individen att möta normen. I det flesta fallen, finns inget riktat stöd till gruppen unga föräldrar trots att vi i såväl forskning som i utsagor från yrkesverksamma och unga mammor kan se ett tydligt behov av det. Behovet av stöd är aktuellt under en längre tidsperiod och sträcker sig till från innan, under och långt efter graviditet.

3. ENSAMHET

En utmaning för unga som lämnar samhällsvården är det ofta bristfälliga nätverk som sluter upp runt den unge när den ska starta sin väg mot vuxenlivet, såväl det informella (vänner, ursprungsfamilj) som det formella nätverket (skola, socialtjänst, personal på boende, familjehemsföräldrar och andra myndigheter). Nätverket runt en ungdom är centralt, särskilt i frågor om utbildning, arbete och boende. Både svensk och internationell forskning visar att unga som varit i samhällsvården löper större risk för social exkludering på grund av att de är ensamma under övergången till vuxenlivet.³³ I Sverige har liten vikt lagts specifikt vid denna målgrupps behov när de lämnar samhällsvården till ett självständigt vuxenliv, gruppen hänvisas till det generella välfärdssystemet om behov av stöd finns.³⁴ Idag finns inget strukturerad eftervårdsinsats i Sverige men enligt ett tillägg i Socialtjänstlagen som gjorde 2008 har Socialtjänsten i uppdrag att "tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört".³⁵ Det finns ett material vid namn "på väg" som har tagits fram inom ramen för socialtjänstens BBIC-arbete (Barnets Bästa i Centrum). Enkäterna är riktade till yrkesverksamma att använda med den unge när det är dags att lämna samhällsvården.³⁶ Dock har det visat sig att den generella uppfattningen hos personal på Socialtjänsten är att dessa unga ska behandlas utifrån samma principer som sina jämnåriga som inte har erfarenhet av dygnsvård. Socialtjänsthandläggare visar på liten medvetenhet om den "förlängda ungdomstiden" och konse-

Stödets form behöver också skilja sig åt och anpassas till individen, det handlar om allt ifrån praktiskt stöd med myndighetskontakter över tid till emotionellt stöd i anknytning till barnet. Resultatet talar tydligt för att ett mer omfattande stödsystem kring föräldraskapet till unga mammor behövs.

”
Jag hade barn men jag kände mig som barn. Hur ska jag komma fram i livet. Hur ska jag göra med mina barn. Hur ska jag ... alltså livet är som en trappa. Man behöver lära sig. Hur ska man kunna leva på bra sätt med sina barn. Man måste ha en plan för livet. Och de hjälpte dom mig med. Det är bra om man lyssnar på lite äldre som har livets erfarenhet.”

- Ung mamma

kvenserna av den, samt vilket behov av stöd som kan finnas hos denna extra sårbara grupp.³⁷ Utifrån vetskapen om att det är få unga som lämnar samhällsvården som får hjälp av sin ursprungsfamilj blir detta högst problematiskt. Familjehemsföräldrar och personal på boenden är kritiska till att det ofta inte finns någon formell planering kring dessa unga och berskriver att de lämnas utan att få de stöd de behöver.³⁸ Ju längre tid ett barn har varit omhändertagen desto mindre kontakt har barnet till exempel med sina biologiska föräldrar. Även kontakten mellan den unga och personalen på ett boende/familjefamiljen minskar ju närmre utskrivning den unga kommer för att efter avslut i många fall upphöra helt.³⁹ Vi vet också att unga under sin tid som placerad vänder sig i lägre utsträckning än sina jämnåriga till de omgivande vuxna kring saker som bekymrar dem. De är också i större utsträckning utsatta för mobbing.⁴⁰ Behovet av att ha någon att anförtro sig åt är inte bara viktigt när ungdomen slussas ut från samhällsvården utan också senare i livet. Både i form av rådgivning, och någon man delar framsteg med.⁴¹ Särskilt eftersom många unga föräldrar upplever att det sociala nätverket sinar i samband med graviditet och föräldraskap samt att dåligt socialt och emotionellt stöd kan försvåra föräldraskapet.⁴²

”
Sen när jag flyttade från stödboendet fick jag en vän, sen har vi inte riktigt haft ngn kontakt senaste tiden för att hon har sina barn och vi flyttade till olika ställen.”
- Ung mamma

I en studie med intervjuer av fem unga föräldrar som blivit samhällsplacerade i Finland beskriver samtliga unga att de har en positiv inställning till att ta emot råd och stöd, såväl formellt som informellt. Dock var det många i studien som kände en osäkerhet i att efterfråga formellt stöd på grund av en rädsla för att bli ifrågasatt och att det egna barnet kan komma att omhändertas. Studien visade ett tydligt behov från de unga föräldrarna att få formellt stöd som kunde se till individens komplexa behov och bakgrund, men att tröskeln för den enskilda föräldern att efterfråga det var hög.

Analys

Ungdomar beskriver att de inte har någon att vända sig till för att få emotionellt stöd och saknar en person som kan ge dem känslan av att vara betydelsefulla, lyssnar på dem och bekräftar dem under deras övergångsprocess. Att de unga mammorna har ett bristande kontakt med ursprungsfamiljen men även med barnets andra förälder är en förklaring till upplevelsen av ensamhet. Flera unga mammor beskriver hur saknaden till sin egen mamma och ursprungsfamilj blir starkare när de själva fått barn. De unga mammor som haft en syster eller en formell relation som kunnat liknas vid familj har också uttryckt hur viktiga de relationerna har varit för dem och deras barn. Det blir särskilt synligt när den enda unga mamman i studien som har delat föräldraskapet med sin partner och som fick ett omfattande formellt stöd med relationer som hon själv beskrev som närmast liknar relationerna i en familj också är

”
Jag tänkte också hur livet blir då om man är ensam mamma här i Sverige, min familj är inte här, vad ska jag göra! Och jag hörde många som hände och dom har förlorat sina barn...socialen tar deras barn.”
- Ung mamma

Ett stöd behöver vara utvecklat med låg tröskel och med möjligheten för de unga föräldrarna att träffa andra personer med liknande livssituation.⁴³

den enda som idag har ett självförsörjande och självständigt liv med goda framtidsutsikter för sin familj. Det visar att vikten av stabila bra relationer och stöd från andra vuxna människor över tid är en viktig faktor för familjen på lång sikt. Här spelar vuxna som går utanför det formella uppdraget en stor roll i de ungas liv och beskrivningar. Det innebär att arbetet med att skapa och återuppta nätverk runt den unga mamman och barnet blir en viktigt preventiv insats som kommer ha långsiktiga effekter även efter insatsen har upphört. Även forskningen lyfter vikten av att de ska finnas en elasticitet i omsorgen kring denna grupp unga, de kan inte förväntas gå rakt fram mot självständighet utan bör få samma utrymme till att testa och falla tillbaka och testa igen som sina jämnåriga, där det ges utrymme för att misslyckas och bli upplockad.⁴⁴

4. HÄLSA

Forskning på ungdomar som lämnar samhällsvård visar att jämfört med jämnåriga som inte placerats har de betydligt sämre fysisk och psykisk hälsa, både på kort sikt och även senare i livet vid medelåldern.⁴⁵ Forskningen visar också genomgående att tonårsföräldraskap är associerat med högre risk för en rad negativa utfall för både mamma och barn. Dessa förstärks ofta när ett ungt föräldraskap kombineras med en bakgrund av ekonomisk utsatthet. Att tonårsföräldraskap, fattigdom och undermåliga levnadsvillkor överförs mellan generation påvisar även i en extensiv forskningsbas.⁴⁶

Exempel på dessa negativa utfall för barnet är:⁴⁷

- Låg födelsevikt
- Förtidsbörd
- Spädbarnsdödlighet
- Skador på grund av olyckor
- Vanvård
- Beteende problem
- Högre risk för framtida normbrytande beteende
- Högre risk för suicid

För mammorna kan de negativa utfallen på gruppnivå handla om:⁴⁸

- En sämre fysisk hälsa
- En ökad risk för kortare livslängd än snittet
- De drabbas i högre grad av både mildare svårare tillstånd av psykisk ohälsa jämfört med sina jämnåriga samt i större utsträckning diagnosticeras och medicineras.
- Den psykiska ohälsan kan ge sig i uttryck igenom depression, ökad benägenhet till självmord.

Analys

Denna förstudie har inte för avsikt att fördjupa eller särskilt lyfta den medicinska eller kliniska situationen för hur unga mammor som lämnat samhällsvården och deras barns hälsostatus påverkats av deras omständigheter. Studien vill snarare betona vikten av att hälsan är ytterligare en faktor som påverkas av den unga mammans situation och bristen på stödet såväl innan, under som efter samhällsplacering men även innan och under föräldraskapet. Att arbetet med att främja barn och unga som är placerade i samhällsvården visar sig påverka flera delar av den unga mammas och barnets liv. Såväl forskningen som utsagor från målgruppen visar att trauma, stress och oro inför andra områden (boende, utbildning, ekonomi etc) gör att den unga mammans psykiska mående försämras och bidrar till bristande möjlighet ta hand om sitt fysiska/psykiska mående. Därtill

Tonårsmödrar tenderar också att söka sig till mödravården senare i sin graviditet vilket också kan påverka barnet och moderns hälsa. Den ofta låga utbildningsnivån och skolprestationen har också visat sig vara en riskfaktor för psykosocial problematik i vuxenlivet.Forskning visar att de motgångar och svårigheter som dessa unga initialt har innan de placeras men också erfar under placering har en kumulativ effekt vilket leder till sämre utfall i vuxenlivet.⁴⁹ Den social barnavården har historiskt inte heller kompenserat för den behov som dessa barn kan ha på grund av tidigare social utsatthet. En del placerade unga har även ett sämre arbetsminne på grund av kronisk stress kopplat till utsatthet i barndomen.⁵⁰ Placerade unga tenderar att bli sexuellt aktiva i ett tidigare skede jämfört med sina jämnåriga. Tjejer i samhällsvård får inte heller i lika stor utsträckning som sina jämnåriga en fullgod utbildning i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter eller tillgång till råd och stöd kring preventivmedel i skolan. De erbjuds inte heller kompensatoriskt stöd från samhällsvården (familjehemmet, boendepersonal etc).⁵¹

styrker underlaget att de unga mammornas kunskap kring sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är eftersatt och därmed kan utgöra en anledning till det tidiga föräldraskapet.

”
Jag pratade med mamma i telefonen och hon ba är du gravid och då började jag gråta och så kom det fram. Då var jag ju tvungen att ringa barnmorskan och jag gick inte dit förens första gången när jag var i 7:e månaden, så väldigt sent. ...jag blev gravid igen fick mitt andra barn när jag var 20 så jag blev liksom gravid 6 månader efter att jag fött mitt första barn. Jag hade ju inget preventivmedel.... jag hade ju ingenting.”
- Ung mamma

5. UTBILDNING/ARBETE

Tonårsföräldraskap är associerat med förlorade utbildningsmöjligheter, lägre utbildningsgrad, sämre tillgång till arbetsmarknad, och således låg socioekonomisk status.⁵² Unga med erfarenhet av samhällsvård har visat sig ha mycket sämre skolresultat jämfört med sina jämnåriga. Det finns inte något samband mellan ambitionen (eller den kognitiva förmågan) och deras skolprestation utan kan snarare kopplas till instabilitet i skolgången på grund av frekventa placeringars avbrott och flytt. En del placerade unga har också ett sämre arbetsminne på grund av kronisk stress kopplat till utsatthet i barndomen.⁵³ I en jämförande studie mellan barn och unga med erfarenhet av placering och deras jämnåriga visas att trots att själva anledning till vården delvis är att möjliggöra för den unge att få stöd och tillgång till likvärdiga livsvillkor som sina jämnåriga får de ofta inte det under sin placering. Det innebär att samhällsvården inte uppnår det kompensatoriska uppdrag som den åtar sig. Som ett exempel är att de inte får den hjälp de behöver med läxläsning och stöd i sin skolgång trots att detta stöd är viktigt för att öka dessa ungas möjligheter att både slutföra och nå sina utbildningsmässiga mål.⁵⁴ Det omgivande nätverket; lärare, socialtjänst, familjehemsföräldrar och personal på boenden har också ofta låga förväntningar på deras skolprestation. Misslyckande i skolan kan bero på utåtagerande- och riskfylt beteende men likväl kan misslyckande i skolan också leda till att man utvecklar dessa beteenden.

Att vara samhällsplacerad tjej i tonåren och misslyckas i skolan är också den överlägset starkaste riskfaktorn för ett ungt föräldraskap.⁵⁵

Även gruppen unga föräldrar uppvisar ett svagare studieresultat än genomsnittet, vilket kan förklara de fortsatta svårigheterna att etablera sig. Att ha erfarenhet av att växa upp i samhällsvård eller i en familj som återkommande tar emot ekonomiskt stöd är också bidragande faktorer som påverkar att elever lämnar grundskolan med mycket lägre betyg än andra elever och att de i vuxen ålder har lägre utbildningsnivå än sina jämnåriga. En viktig faktor som påverkar alla elevernas utbildningsnivå och resultat är deras egna föräldrars utbildningsnivå.⁵⁶

Att bli mamma i ung ålder innebär att skolgången avbryts vilket kan leda till ett långvarigt utanförskap från både arbetsmarknad och studier. Förutsättningarna att fullfölja sina avbrutna studier skiljer sig markant jämförelsevis med unga i samma ålder som inte fått barn. De strukturella faktorerna som påverkar dessa är bland annat det kommunala uppföljningsansvaret som ofta brister och att det kan vara svårt att få föräldraledighet och förskoleplats som passa med terminsstarterna. Bristande nätverk runt den unga mamman och framför allt deras ekonomiska förutsättningar är andra viktiga faktorer som också påverkar möjligheten till att återuppta studier. Såväl enligt unga mammor själva som yrkesverksamma de möter är ekonomin den enskilt viktigaste faktorn för om de återupptar och fullföljer sin utbildning. En fullföljd gymnasieutbildning spelar en stor roll för framtiden och det har visat sig vara en skyddsfaktor både mot ohälsa och mot ekonomisk utsatthet för den unga mamman och barnet.⁵⁷

Endast 27 procent av de som fått barn före 20 års ålder hade vid 25 års ålder en slutförd treårig gymnasieutbildning jämfört med 83 procent av de som inte fått barn innan 20 års ålder. I högre grad är det de unga mammornas skolgång som påverkas av ett tidigt föräldraskap där det är 59 % fler som inte klarat av treårigt gymnasieprogram jämfört med sina jämnåriga.⁵⁸ 6 % av de unga mammorna har vidareutbildat sig på högre nivå jämfört med 48 % av de som inte blivit mammor.

Ungt föräldraskap tycks därmed påverka om man slutför sin gymnasiegång och möjligheten att söka sig vidare i utbildningssystemet. Studier visar också att det påverkar möjligheten att komma till ett arbete.⁵⁹

En del unga mammor upplever att skolpersonal anser att det är bäst att de avbryter sina studier medan andra lyfter erfarenheter av skolor som varit mycket flexibla och hittat anpassade lösningar. En ökad förståelse och ett bättre bemötande inom skolan är avgörande för att de unga föräldrarna ska se det som en självklarhet att återuppta sina studier efter föräldraledigheten. Majoriteten av de som stannar hemma de första sju månaderna är unga mammor, så genom att inkludera unga pappor i ansvarstagandet för barnet kan unga mammors möjlighet till studier öka.⁶⁰

Therese Wissö (2016) menar att det krävs lyhördhet från professionella aktörer och ett intresse av att lyssna till unga föräldrars tankar och upplevda behov för att kunna ge bättre stöd och skapa insatser. Hon identifierar framförallt att de unga mammorna efterfrågar att kunna lägga om sina studier och göra det mer flexibelt genom exempelvis distansundervisning. Det är viktigt att ha med ett jämställdhets- och hälsoperspektiv i insatserna. Även om de intervjuade mammorna beskriver sin situation som hanterbar, finns det en risk för utmattning eller ohälsa.

Studier har visat att familjebildandet ökar kvinnors sjukfrånvaro i jämförelse med mäns och att skillnaden kvarstår så länge som 16 år efter första barnets födelse.⁶¹

Unga föräldrar i extra utsatta områden är överrepresenterade bland de unga som står utanför arbetsmarknaden och är också den grupp som i större utsträckning bildar familj tidigt.⁶² På individnivå finns det vissa egenskaper som är överrepresenterade bland unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) där två av dem är just föräldraskap i tonåren och ensamstående föräldraskap. Att ha låg akademisk prestation och skolmisslyckanden är andra faktorer som ökar risken att hamna i gruppen UVAS.⁶³

Nästan var tredje kvinna i åldern 16–25 år som varken arbetar eller studerar har barn. Att ha barn ökar betydligt risken för kvinnor att varken arbeta eller studera medan risken för män minskar.⁶⁴ Sannolikheten har påvisats stor att unga föräldrar hamnar i korta osäkra anställningar med risk för hög arbetslöshet.⁶⁵

Analys

Även om barn som varit i samhällsvården generellt har lägre utbildning än de i samma ålder, utan placeringserfarenhet, visar såväl forskning som samtal med de unga mammorna att det går att bryta detta mönster. För att lyckas med detta behövs en rad åtgärder. Framförallt behöver stödinsatser ske innan tonårsåldern genom bland annat en tydlig genomarbetad studieplan, riktat studiestöd och extra läxhjälp. I möten med de unga mammorna framkom en tydlig ambition och önskan att studera vidare för att i nästa steg bli en del av arbetsmarknaden. Mammorna hade tydliga målsättningar och framtidsdrömmar men möttes av höga trösklar och praktiska svårigheter. Dels utifrån kravet på försörjningsansvar men också pga den bristande flexibiliteten i skolsystemet. De mammor som därtill var ensamma i ansvaret för barnet hade större svårigheter att tillgodogöra sig utbildning på grund av rådande omständigheter. Frågan om utbildning och arbete är också den som tydligast präglas av en

6. EKONOMI

Forskning om gruppen unga som lämnar samhällsvård visar att de har ett stort behov av praktiskt och ekonomiskt stöd i övergången till ett vuxenliv. Genomgående beskriver målgruppen själv en stor oro och osäkerhet kopplad till ekonomin och sin framtid. Det handlar bland annat om ett behov av att få hjälp med hur man lägger upp en budget, planerar ett sparande, betala räkningar eller hur en skrivit ett CV. De efterfrågar någon att bolla praktiska frågor med men också stöd i planering av framtida ekonomiska beslut. Det ekonomiska stödet kommer sällan från det informella nätverket (familj och vänner) och det formella nätverket (socialtjänst, boende, familjehem och kontaktperson) kompenserar inte heller för det bristande stödet. I en intervjustudie av Höjer och Sjöblom (2014) uppger 30 % av ungdomarna att de fått stöd från socialtjänsten gällande ekonomiska frågor, 3 % från sin ursprungsfamilj, 20 % av sina familjehemsföräldrar, 4 % av personal på boendet, 3 % av sin kontaktperson. Även om strax över hälften av de unga som lämnar samhällsvården uppger att de fått ett stöd inom ramen för placeringen så lämnas strax över 30 % till sitt eget öde.

Samhällets insatser och stöd kring föräldraskap är inriktade utifrån att det ska göras i viss ordning och utifrån en förutbestämd modell. Man bör ha utbildat sig, ha en ordnad boendeform och en stabil relation och varit i arbetsmarknaden en tid innan man bör bli förälder.⁶⁶ Som ung förälder har man av naturliga skäl ofta inte haft samma tid eller möjlighet att förbereda sig ekonomiskt för att få barn som när en blir förälder senare i livet.⁶⁷ Unga ensamstående mammor hamnar ofta i ett långvarigt bidragsberoende och är en grupp som är kraftigt överrepresenterad bland dem med låg ekonomisk standard, inkomster och bidrag räknas in och måttet motsvarar när ett hushåll har 60 % av medianinkomsten.⁶⁸

ojämställdhet. Riskerna för att inte återgå till utbildning, få en trygg anställning och att dessutom bli av med en anställning pga diskriminering ökar vid ett ungt föräldraskap för kvinnor medan det för männen är en minskad risk. Det framkom tydligt när en av de unga mammorna i förstudien fick information av sin chef att anställningen kommer att upphöra efter provanställningen. Inte pga hennes prestation utan med anledning av att hon vabbat för mycket. För den av mammorna som deltog i förstudien som hade ett bra stödsystem kring skolgången och dessutom en partner att dela föräldraansvaret med blev resultaten, inte helt oväntat, bättre och innebar att den unga mamman idag är etablerad på arbetsmarknaden. Hon fick möjlighet att följa sin dröm och uppnå målet att bli en kock och på sikt även öppna en egen restaurang.

Andelen med låg ekonomisk standard har ökat markant under 2000-talet, 2001 hade 19 % av landets unga ensamstående föräldrar låg ekonomisk standard jämfört med ca 72 % 2008.⁶⁹

Unga föräldrar som av olika anledningar inte kan bo med sin ursprungsfamilj har idag svårt att klara sig ekonomin under tiden de ska slutföra sin gymnasieutbildning. Med knappa ekonomiska resurser ska de tillgodose sitt barns alla behov och de befinner sig i en ekonomisk utsatt situation. Även unga föräldrar som bor kvar hos föräldrarna lever i en svår ekonomisk situation. Om det inte finns en partner som kan bidra till försörjning av den nya familjen så ligger försörjningsansvaret för mamman på hennes vårdnadshavare. Föräldrars försörjningsskyldighet löper till och med det år den unga mamman fyller 18 eller 21 år om hon studerar på gymnasiet.⁷⁰ Det är däremot inte far- eller morföräldrarnas ansvar eller skyldighet att försörja sitt barnbarn. Försörjning av barnet blir därmed avhängt mammans föräldrars ekonomiska möjlighet och välvilja hur mycket de kan bidra med ekonomiskt för det lilla barnet.⁷¹ Möjlighet till försörjningsstöd som ung förälder finns men enbart vid särskilda skäl. Bedömningarna är dock godtyckliga och görs på olika sätt beroende på vart en bor och handläggares enskilda bedömning då det saknas tydligt lagstöd för att få försörjningsstöd när en fortfarande går på gymnasiet.

Däremot kan en ung mamma som fyllt 18 och hoppar av skolan vara berättigad försörjningsstöd. Detta innebär att det inte är möjligt att studera klart på gymnasiet pga den ekonomisk situationen.

Unga föräldrars ekonomiska utsatthet försvårar för dem att slutföra sin gymnasieutbildning efter föräldraledighet.⁷² Strukturella faktorer kopplat till ålder och de möjligheter som finns för olika former av ekonomiskt stöd vid studier försvårar för unga mammor att fortsätta sina studier efter/under föräldraledigheten. Är den unge föräldern under 20 år och inte har avslutat ett nationellt program i gymnasieskolan saknas möjligheter till studier på Komvux, då dessa tidigast får inledas andra kalenderhalvåret det år personen fyller 20 år.⁷³ Elever under 20 år får inte heller söka studiemedel och därmed försvinner även möjligheten att söka särskilt tillägg för barn från CSN som är möjligt för föräldrar över 20 år. Unga föräldrar under 20 år har inte heller rätt till a-kassa vid arbetslöshet vilket ger att deras enda möjlighet till försörjning till dess att de fått nytt jobb är försörjnings-

stöd, förutsatt att de är över 18 eller de kan ange särskilda skäl, se tidigare resonemang ovan gällande otydligheter i praxis/lagrum och likabehandling.⁷⁴

För att illustrera detta byråkratiskt invecklade fenomen kommer här nedan ett urklipp ur ett nätforum som ämnar svara på frågor och stötta ungdomar vid behov. Tråden ger en bra bild av hur situationen ser ut för unga mammor:

Fråga:

- Har egentligen bara lite frågor. Jag är 19 år och gravid i v.19. Jag går i skolan 2 dagar i veckan. Däremot får jag inget studiebidrag än och tror inte jag kan få det heller? Men det jag undrar över är hur andra i min situation har gjort för jag tycker inte att jag får hjälp ifrån någon! Jag gick till soc för att få socbidrag, men dom säger att eftersom min kille bor hos mig (han är inte skriven här) så måste han försörja mig, och vi klarar oss inte på hans lön enbart. Jag har bara jobbat 3 månader tidigare så jag kan inte få A-kassa, och ett tag var jag sjukskriven, men kunde inte heller få ersättning eftersom jag inte jobbat tillräckligt. Finns det någon annan ekonomisk hjälp att få? Jag vill ju börja komvux och läsa upp mina betyg men Då säger min lärare att jag måste vara 20 (fyller 2a feb, och terminen börjar jan) Men sedan ska jag ju föda i mars också. usch blir galen av att inte kunna få någon hjälp ifrån någon!! Kom gärna med tips hehe =)

- Ung blivande mamma

Svar:

- Har du tagit studenten, och har en färdig gymnasieutbildning? I så fall är inte dina föräldrar försörjningsskyldiga längre. Två månader innan beräknad födsel kan du ta ut föräldrapenning, dock får du bara lägsta nivån eftersom du inte jobbat upp någon sgi. Om din kille bor hos dig så ska han vara skriven hos dig, man ska vara skriven där man har sin huvudsakliga dygnsvila. Jag vet inte exakt vad som gäller med ungdomsgarantin? Aktivitetersättning? Kan det vara något... Annars är det en hård läxa, såhär ser världen ut. Man får fixa sin försörjning på egen hand, det finns viss hjälp att få men det finns ibland glapp mellan systemen... Om soc anser att ni ska klara er på din killes lön - varför gör ni inte det? Går det att kapa kostnaderna?

- Yrkesverksam socionom

Analys

Att få barn tidigt i livet är inte normativt i Sverige idag. Det innebär att systemet och det sociala skyddsnätet för föräldrar idag inte är till för personer som får barn tidigt. Såväl inom forskningen som bland våra intervjupersoner framkommer det att de unga mammornas ekonomiska utsatthet är en central fråga som påverkade såväl mamman som barnet. Att inte ha kunskap om systemet, de lagar och regler som var kopplade till olika ersättningarna skapade stress och förvirring. Att reglerna och förutsättningarna till att få olika ersättningar därtill var åldersdiskriminerande skapade ytterligare hinder för de unga mammornas möjlighet att etablera en stabil grund för sin nya familj. Systemet tvingade de unga mammorna att inte slutföra sina studier, en faktor som tidigare visat sig vara avgörande för den ung mammas möjlighet till ett självständigt och självförsörjande liv.

Kombinationen med ett byråkratiskt och inflexibelt system kring ersättningar och en ökar risk för arbetslöshet och förlorade arbetsmöjligheter till följd av föräldraskapet gör att det svenska systemet idag utsätter unga mammor för en kön och åldersdiskriminering.

”
Ekonomisk utsatthet är den enskilt största faktorn som påverkar dessa unga mammors möjlighet till bra boende, utbildning, och hälsa.”

- Yrkesverksam

7. FRAMGÅNGSFAKTORER

I Stockholm finns sedan 2013 ett stödboende som riktar sig till familjer och barn som behöver extra stöd i sin vardag. De tar även emot gravida unga kvinnor. De erbjuder boende i egen lägenhet. Stödet omfattar social träning och praktiskt stöd såsom hjälp med ekonomi, sköta daglig livsföring, handla, laga mat och tvätta. En viktig del som erbjuds är att hjälpa de unga mammorna att återskapa tidigare sociala nätverk alternativt hitta nya.⁷⁵ I Stockholm stad arbetar man utifrån ett familjecentrerat arbetssätt med familjecentraler och det finns inget specifikt riktat (selektivt) stöd till unga föräldrar. Det är ett brett stöd i föräldraskapet där familjecentralerna utgör navet. Under ett tak samlas BVC, BMM, öppen förskola och socialrådgivare/föräldrastödare vilket ska minska trösklar till att få tillgång till de olika medborgarservicefunktionerna som kan tänkas behövas. Genom att stärka föräldrar syftar arbetssättet till att främja barns hälsa och utveckling. Fyra insatser erbjuds till alla som får sitt första barn eller sitt första barn i Sverige.

- 1. Råd och stödsamtal
- 2. Generella föräldrastödsprogram, ABC, FÖS (Föräldraskap i Sverige).
- 3. Öppna förskolan och introduktionsförskola
- 4. Utökat hembesöksprogram där BVC sköterska och föräldrarådgivare tillsammans besöker de nyblivna föräldrarna och deras barn.

Tanken är att det ska förebygga sociala problem och social exkludering men också leda till ett ökat förtroende för socialtjänsten. Det ska vara lätt att få stöd och föräldrar ska känna att de kommit rätt med sina frågor, behov och funderingar vilket kan leda till ökad förmåga att ta vara på samhällets utbud. Stödet tillgängliggörs i samverkan med civilsamhället, studieförbund och olika trossamfund.⁷⁶

Skellefteå kommun har i samarbete med kommunens barnomsorg, individ- och familjeomsorgen samt landstingets mödrhälsovård och ungdomspsykiatri utvecklat en stödgrupp åt unga föräldrar i åldern 15–20 år. Syftet är att vara en mötesplats för den unge föräldern där denne blir stärkt i sin föräldraroll, får kunskap och bli inspirerad till goda vardagsrutiner. Gruppen har setts en gång i veckan där varje tillfälle har ett specifikt tema. På grund av få deltagare kommer gruppen att upplösas och den unge föräldern kommer istället få möjlighet till stöd genom enskilda samtal.⁷⁷

Örebro kommun har en kostnadsfri stödgrupp för föräldrar under 20 år som ses en gång i veckan på en familjecentral. Stödgruppens funktion är att vara en mötesplats för föräldrarna där de kan träffa jämlingar i samma situation, delta i förberedelser, få kunskap om barns utveckling, amning, sömn och bebisprylar. Det finns också ett fokus på behov och livsstöd så som, ekonomi, och kontakt med myndigheter, exempelvis Försäkringskassan. Stödprogrammet erbjuder också att den unge föräldern kan studera på verksamheten

efter en individuell plan för att underlätta när man ska tillbaka till gymnasiet. De erbjuder också hjälp med vägledning när det är dags att avsluta föräldraledigheten och börja med förskola, arbete eller studier.⁷⁸

Stadsmissionen i Stockholm bedriver Ung station på Södermalm som även har en stödverksamhet med fokus på unga föräldrar (och blivande) under 23 år. De når ut till målgruppen via BMM och BVC, som rekommenderar Ung Station i sin kontakt med den unge föräldern. De stöttar genom förlossningsförberedande gruppträffar och har särskilda babygrupper för unga föräldrar med barn upp till ett år. Det finns också möjlighet till ekonomisk rådgivning, nätverksstöd och ombudskap. De har en öppen förskola två dagar i veckan som agerar som en mötesplats där jämlikar kan byta erfarenheter och få råd kring sitt föräldraskap. Unga blivande föräldrar som går förlossningsförberedande kurser tenderar att komma tillbaka till babygrupper och den öppna förskolan. Under pandemin har gruppverksamheten pausats och i stället har det funnits möjlighet till individuella samtal både på plats och digitalt. Det finns ett Instagram-konto som regelbundet uppdaterar information om träffar och föräldraskap.⁷⁹

Therése Wissö har i en rapport från 2016 följt upp Göteborgs Stadsmission öppna förskola genom observationer och intervjuer med personal och besökare. Ett återkommande argument som stadsmissionen fått möta av professionella aktörer är att målgruppen ung förälder inte är tillräckligt stor för att ha som en ordinär verksamhet. Föräldrarna som intervjuades betonade vikten av en särskild plats för yngre föräldrar, dels för att slippa möta fördomar och vad som uppfattas som normativt föräldraskap, dels för att i ordinära verksamhet ser behoven annorlunda ut pga. andra soci-

oekonomiska förutsättningar. Vidare tar hon upp att vissa föräldrar inte uttrycker en orolighet inför just föräldraskapet, utan att det är andra faktorer som är centrala för den unge föräldern, behov så som bostad, fattigdom, eller exkludering på grund av etnicitet eller sexualitet.⁸⁰ Effekten av riktat föräldraskapsstöd har i en jämförande studie mellan fyra program visat att de har effekt på föräldrars glädje i sitt föräldraskap och minskat förekomsten av utåtagerande beteende hos barnen. Föräldrar som deltog i ett selektivt stöd var mindre stressade, hade färre depressiva symtom och mindre negativa reaktioner på barnets beteende än de föräldrar som inte deltog. Effekterna gällde alla fyra program oavsett om de getts inom socialtjänst, skola eller barn-och ungdomspsykiatri.⁸¹

Myndigheten för ungdom och civilsamhällsfrågors stödmaterial⁸²

MUCF har tagit fram stödmaterial *Gravid i plugget* till skolpersonal som möter blivande unga föräldrar med åtgärder på hur skolor ska bemöta elever under 20 år som blir föräldrar. Stödmaterialen vänder sig till rektorer, skolkurator och studie- och yrkesvägledare. Broschyrerna innehåller information om hur man bör bemöta eleven och hur man går tillväga för att lägga upp en studieplan som håller, som gör att eleven kommer tillbaka tills skolan efter avbrott pga föräldraledighet.

I materialet lyfts vikten av insatser från skolans håll kring:

- Medvetet bemötande
- Individuellt stöd
- Studieplanering
- Se över studietakt, extra stöd och alternativa studieformer
- Hålla kontakt med eleven under föräldraledighet

Det familjära och informella närverket har också haft en viktig roll i den unga mamman och barnets mående på lång sik. Att villkorslöst ha någon att vända sig till med såväl svåra frågor som roliga nyheter, var också något som efterfrågades. Även stödet kring frågor som rör fysisk och psykisk mående har varit avgörande när det gäller familjens hälsa. Möjligheten till flexibel skolgång med tydlig och anpassad studieplan har också visat sig gynna de unga mammornas utbildningsframgångar.

När en eller flera av ovannämnda insatser erbjuds ökar den unga mammans möjligheter att få en god övergång från tonåren till vuxenlivet och således skapa ett bra liv för sig och sitt barn.

Slutsats

En viktigt återkommande insikt i arbetet med förstudien har varit att målgruppen unga mammor som lämnar samhällsvården inte är en homogen grupp. Det innebär att situation, behov, förutsättningar och erfarenheter skiljer sig åt och kräver individuell anpassning. En tydlig bild som framträder i denna förstudie är att unga mammor som lämnat samhällsvården befinner sig i en särskilt utsatt och svår situation. Trots att behovet av stöd är brett och stort saknas idag ett systematiskt riktat stöd specifikt kring de utmaningar och behov som denna målgrupp står inför.

Att som barn i samhällsvård flera gånger genomlevt uppbrott under sin tid som placerad innebär förutom en negativ upplevelse också en brist på förtroende till myndigheter. Sammanbrotten i vårdkedjan beskrivs av de unga som stressfyllda och en känsla av att leva i en temporär situation som när som helst kan ändras och med liten möjlighet till att själv kunna påverka sin situation. Detta leder till att det blir svårt att lita på vuxna och tro på att det är möjligt att skapa och upprätthålla hållbara och långsiktiga relationer. Genom alla sju behovsområden som identifierats i förstudien återkommer frågan om förtroendet för myndigheter och dess avgörande roll för den unga mamman och hennes barns möjlighet och förutsättningar till ett bra liv. I samtal med målgruppen blir det också tydligt att det dels handlar om det faktiska stödet som erbjuds men också *hur* stödet erbjuds. Det är skillnad på stöd som uppfattas som en tillsyn med en kontrollfunktion och stöd som är relationellt och med fokus på att möta den enskilde mammans särskilda behov. När stödet tillämpas som en tillsyn bidrar det till att de unga mammorna inte vågar be om stöd med rädsla för att deras barn ska bli omhändertagna. Det framkommer också att belastningen på socialtjänsten gör att målgruppen blir en bortprioriterad grupp. När det finns yngre barn med andra behov, ställs grupperna mot varandra och de unga mammorna drar det kortaste strået.

”Det blir en lite ohelig allians mellan ungdomen och socialtjänsten. alla vill dra från alla. vi för att vi har så mycket att göra, ungdomen för att den är så trött på oss.”

- Yrkesverksam

Även om det många gånger finns en återkommande förtroende-brist uttrycker de unga mammorna att de är i behov av stöd.

” Ibland så tänker jag att det kanske kan vara bra med lite stöd från soc men jag vet inte alltså, mycket har väl varit att jag är rädd för igen att det ska bli för mycket koll på mig.”

- Ung mamma

I samtalen med de yrkesverksamma blev det tydligt att oavsett vilket yrke eller plats en arbetar på uttrycktes en önskan om samverkan på riktigt runt de unga mammorna. Att verksamheterna bedrivs stuprörslikt och med fokus på envars uppdrag resulterar i att unga mammor ofta lämnas ensamma i en svår situation.

”Ja ... jag kan säga att jag skulle önska att det fanns någon instans, någon person som jag kunde ringa till som kunde komma hit och träffa föräldrarna här på förlossningen. Komma upp till BB och träffa dom och sen följa dom när dom kommer hem. Det skulle vara en dröm för oss...att det finns någon sådan jourverksamhet eller något när jag ser att här skulle jag behöva en person som stöttar upp. Många kan ju vara väldigt ensamma.”

- Yrkesverksam

De yrkesverksamma återkommer ofta till behovet av samverkan och en önskan att kunna länka den unga mamman till en annan trygg vuxen person. De unga mammorna har ofta ett stort behov av stöd från en mängd olika aktörer såsom skola, socialtjänst myndigheter och hälsa- och sjukvård och civilsamhället. Ett samordnat stöd från dessa aktörer skulle skapa en tryggare helhet för målgruppen, vilket också skulle minska risken för dem att falla mellan olika aktörers ansvarsområden.

Trots att behoven och svårigheterna är många och prioriteringar-na är svåra så finns lösningar som skulle underlätta livet för de unga mammorna och deras barn. Ett stort arbete väntar och alla aktörer har en viktigt funktion att fylla.

Riktade rekommendationer

ESF och andra institutionella finansiärer

- Utläsa särskilda medel för att öka kunskapen och arbeta med unga föräldrar i allmänhet och unga föräldrar med erfarenhet av samhällsplacering i synnerlighet. Viktigt med ett fokus på jämställdhetsperspektiv och riktade insatser för att även arbeta med unga pappor.
- Utlys särskilda medel för systematiskt arbete med att främja kontakten och relationen till ursprungsfamilj, när det är möjligt.
- Utläsa särskilda medel till forskning som kan främja mer kunskap kring området ungt föräldraskap bland personer med erfarenhet av samhällsplacering.

Lagstiftare och beslutsfattare

- Ändra regler kring studiemedel så att även föräldrar under 20 år har rätt till CSN, extra barntillägg och högre bidrag.
- Ta fram lagstöd för försörjningsstöd till ung förälder vid studier så att stöd kan fås oavsett boendeform och studier kan slutföras.

Kommun och socialtjänst

- Erbjud stödboenden anpassade för unga föräldrar så de kan få bo ihop hela familjen alt för flera ensamstående mammor med sina barn.
- Erbjud ett eftervårdsprogram för unga föräldrar som lämnar samhällsvård med konkret uppdrag på boende, föräldraskap, nätverk, hälsa, utbildning och arbete och ekonomi.
- Arbeta med hela familjen i familjecentraler och erbjud ett särskilt stöd kring samhällsorientering kopplat till att vara ung förälder och kunna orientera sig i systemet.
- I den mån möjlighet finns arbeta med att återuppta och bygga relation med ursprungsfamilj samt andra förälder till barnet.
- Aktivt arbeta med att delaktiggöra de unga föräldrarna i insatserna.
- Etablera en systematisk samverkan med avgörande nyckelaktörer som möter målgruppen såsom vården, skolan/förskolan, civilsamhället och andra relevanta aktörer.
- Erbjud flexibel och anpassad skolgång för unga föräldrar för att möjliggöra att studier fullföljs och slutförs.
- Erbjud flexibilitet i barnomsorg för att möjliggöra för unga föräldrar att fullfölja och slutföra studier.

Vården (ungdomsmottagningen, BVC, BMM etc)

- Rikta särskilda kunskapshöjande insatser med fokus på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter till unga som är placerade i samhällsvård.
- Rikta särskilda insatser till unga föräldrar med fokus på att öka den praktiska kunskapen om graviditet och föräldraskap. Tex förlossningsförberedande, anknytningsteorier, barns utvecklingsfaser/behov etc.
- Erbjud särskilda föräldrastödsgrupper för unga föräldrar eller unga blivande föräldrar.

- Erbjud samtliga unga mammor som lämnar samhällsvården en doula, kostnadsfritt.
- Samverka med viktiga nyckelaktörer såsom socialtjänst, skola, civilsamhälle och andra relevanta aktörer.

Akademi

- Mer forskning och kunskap kring området ungt föräldraskap med särskilt fokus på de unga pappornas situation och behov.
- Mer forskning på kontakt och relation med ursprungsfamiljs effekt på unga mammor och deras barns hälsa och mående.

Skola och omsorg

- Erbjud kompetenshöjande insatser mot skolpersonal som möter unga föräldrar i allmänhet och unga föräldrar i samhällsvård i synnerlighet.
- Se över MUCF:s stödmaterial till skolpersonal som möter elever under 20 år som är blivande unga föräldrar och systematiskt tillämpa materialet.
- Erbjud riktad skolstöd till samtliga elever som är placerade i samhällsvård (likt skolfam, som idag enbart erbjuds till familjehemsplacerade barn och unga i grundskolan)
- Erbjud flexibel och anpassad skolgång för unga föräldrar för att möjliggöra att studier fullföljs och slutförs.
- Delaktiggöra de unga föräldrarna i planeringen av stödet.
- Erbjud flexibilitet i barnomsorg för att möjliggöra för unga föräldrar att fullfölja och slutföra studier.
- Samverka med viktiga nyckelaktörer såsom socialtjänst, vården, civilsamhälle och andra relevanta aktörer.

Civilsamhället och andra stödorganisationer

- Erbjud riktade insatser över tid till unga föräldrar i allmänhet och unga föräldrar som lämnar samhällsvården i synnerlighet.

Stödet behöver:

- Innebära låga trösklar med få krav
- Individuellt stöd med samma stödperson (case-manager)
- Delaktiggöra de unga föräldrarna i planeringen av stödet
- Vara av praktisk, social och emotionell karaktär
- Erbjudas kontinuerligt, flexibelt och anpassat till varje individ
- Ta hänsyn till att nya utmaningar uppstår i olika faser av föräldraskapet

- Erbjud riktad gruppverksamhet till unga föräldrar och öka möjligheter att utöka deras nätverk samt ge möjlighet till kunskapshöjande inom områden som är relevanta för målgruppen.
- Skapa fysiska och digitala mötesplatser där ovillkorat stöd såväl formellt som informellt finns att tillgå.
- Erbjud preventiva insatser för ungdomar som är i eller som lämnar samhällsvård.
- Samverka med viktiga nyckelaktörer såsom socialtjänst, vården, skolan och andra relevanta aktörer.

Fotnoter

1. Regeringens kommittédirektiv Dir. 2021:84)
2. Forsman, 2019
3. Kääriälä & Hiilamo, 2017
4. Sallnäs, et al., 2012
5. Social rapport, Socialstyrelsen, 2010, Läkundersökning inför placering av barn och unga, Socialstyrelsen, 2016, Tandhälsa bland unga vuxna som varit placerade, Socialstyrelsen 2019,
6. Ingrid Höjer, Yvonne Sjöblom, "Att stå på egna ben – om övergång- en från samhällsvård till vuxenliv", 2011
7, 8. Socialstyrelsen, Medicinska födelseregistret
9. Vinnerljung et al., 2007
10. Vinnerljung & Sallnäs, 2008
11. Vinnerljung et al., 2007
12. Socialstyrelsen, 2021
13. Sjöblom, 2019
14. Ung idag, 2017
15. Höjer & Sjöblom, 2010; 2014
16. Höjer & Sjöblom, 2010
17. SoL 2001:453
18. Prop. 2015/16:43
19, 20. Socialstyrelsen, 2019b
21. Överlien, 2007
22. Höjer & Sjöblom, 2010; 2011b
23. Överlien, 2007
24. Sivelä, 2018
25. Fabiann et al. 2015; Forslund Frykedal et al. 2016
26. Effekter av föräldraskapsstöd - MFoF
27. Graviditetsregistrets rapport, 2020
28. Hertfelt et al. 2008; Hertfelt et al. 2007; Wahn et al. 2005
29. Forslund Frykedal et al. 2016; Hertfelt et al 2007; Hildingsson &Thomas, 2010
30. Hildingsson &Thomas, 2010; Sjöberg & Bertilsdotter-Rosqvist, 2018
31. Hjelte et al. 2015; Wissö, 2019; 2016
32. Sjöberg, 2019
33. Stein, 2012
34. Munro et al., 2011
35. Höjer & Sjöblom, 2011a; SoL 5:1
36. Socialstyrelsen, 2019: <https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/barns-behov-i-centrum/material/>
37. Höjer & Sjöblom, 2011b
38. Höjer & Sjöblom, 2010
39. Höjer & Sjöblom, 2014
40. Sallnäs et al., 2012
41. Höjer & Sjöblom, 2010; 2014

42. Hertfelt et al., 2008
43. Sivelä, 2018
44. Höjer & Sjöblom, 2011a; 2014
45. Brännström et al. 2017
46. Vinnerljung et al. 2007; Brännström et al. 2016
47, 48, 49. Forsman, 2019; Brännström et al 2015; Höjer & Sjöblom, 2014; Kääriälä & Hiilamo, 2017
50. Brännström et al., 2015
51. Vinnerljung et al., 2007
52. Vinnerljung et al. 2007; Brännström et al. 2016
53. Brännström et al., 2015
54. Sallnäs et al., 2012
55. Brännström et al., 2015
56, 57. Ungdomsstyrelsen, 2012
58. SCB, 2011 bearbetat av Ungdomsstyrelsen
59, 60. Ungdomsstyrelsen, 2012
61. Wissö, 2019
62. Ung idag 2011
63. Ung idag 2017
64. Niknami & Schröder, 2014
65. Ungdomsstyrelsen, 2012
66. Wissö, 2019
67. Ungdomsstyrelsen, 2012
68. SCB 2006, siffror bearbetat av Ungdomsstyrelsen 2011
69. Ungdomsstyrelsen, 2009, 2011, 2012
70. FB 7:1
71, 72. Ungdomsstyrelsen, 2012
73. 20 kap. 20 § skollagen
74. Ungdomsstyrelsen 2009, 2011, 2012
75. <http://www.beckas.se/>
76. Kompetenscenter barn och unga, Socialförvaltningen i Stockholms stad, 2021
77. <https://www.skelleftea.se/omsorg/familj-barn-och-ungdom/stod-till-familjen/stodgrupp-for-unga-foraldrar>
78. <https://www.orebro.se/omsorg--stod/stod-till-barn-unga--famili/familj-foraldraskap--relationer/unga-foraldrar.html>
79. <https://www.stadsmissionen.se/vad-vi-gor/barn-och-unga/unga-station-soder>; <https://www.stadsmissionen.se/vad-vi-gor/barn-och-unga/unga-station-alltid-pa-barnens-och-de-ungas-sida/aktuellt-pa-oppna-forskolan>
80. Wissö, 2016
81. Effekter av föräldraskapsstöd - MFoF
82. Gravid i plugget – vad kan skolan göra, 2009: <https://www.mucf.se/publikationer/gravid-i-plugget-vad-kan-skolan-gora>

Referenslista

Litteratur och artiklar:

Bengtsson, M., Sjöblom, Y., & Öberg, P. (2020). Transitional patterns when leaving care – Care leavers’ agency in a longitudinal perspective. *Children and Youth Services Review*. 118, 1-9

Bengtsson, M., Sjöblom, Y., & Öberg, P. (2018). ‘ Well, it’s up to me now ´ - young care leavers strategies for handling adversities when leaving out-of-home care in Sweden. *Nordic Social Work Research*, 8(1), 8-18. doi:10.1080/2156857X.2018.1428673

Berlin, M., Vinnerljung, B., Hjern, A., & Brännström, L. (2019). Educational outcomes of children from long-term foster care: Does foster parents’ educational attainment matter?. *Developmental Child Welfare*, 1(4), 344-359.

Brännström, L., Vinnerljung, B., Forsman, H., & Almquist, Y. B. (2017). Children Placed In Out-of-Home Care as Midlife Adults: Are They Still Disadvantaged or Have They Caught Up With Their Peers? *Child Maltreatment* 2017, Vol. 22(3) 205-214

Brännström, L., Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2016). Child welfare clients have higher risks for teenage childbirths: which are the major confounders? *European Journal of Public Health*. 592-597.

Brännström, L., Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2015). Risk factors for teenage childbirths among child welfare clients: Findings from Sweden. *Children and Youth Services Review*.2015;53:44-51

Cashmore, J., & Paxman, M. (2006). Predicting after-care outcomes: The importance of “felt” security. *Child and Family Social Work*, 11, 232–241. doi:10.1111/j.1365-2206.2006.00430.

Fabian, H., Sarkadi, A., & Åhman, A. (2015). Challenges and Benefits of conducting parental classes in Sweden: Midwife’s perspectives. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 6(4), 236- 242. doi:10.1016/2015.05.007

Forslund Frykedal, K., Rosander, M., Berlin, A., & Barimani, M. (2016). With or without the group: Swedish midwives’ and child healthcare nurses’ experiences in leading parent education groups. *Health Promotion International*, 31(4), 899-907. doi: 10.1093/82

Forsman, H. (2019). Addressing poor educational outcomes among children with out-of-homecare experience: Studies on impact, pathways, and interventions. (s. 1 – 20 & s. 29-41) Stockholm: Stockholms Universitet.

Forsman, H., Brännström, L., Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2016). Does poor school performance cause later psychosocial problems among children in foster care? Evidence from national longitudinal registry data. *Child abuse & neglect*, 57, 61-71.

Gravid i plugget – vad kan skolan göra? 2011. Ungdomsstyrelsen. Hämtad från www.mucf.se

Graviditetsregistrets rapport, 2020 <https://www.medscinet.com/GR/default.aspx>).

Hjelte, J., Sjöberg, M., Westerberg, K., & Hyvönen. U. (2015). From Thoughts to Action: Young Parents’ Reasons for Participating in Parenting Support Groups at Child Welfare Centers. *Social Work in Public Health*, 30:6, 516-533

Hertfelt Wahn, E., von Post, I., & Nissen, E. (2007). A description of Swedish midwives’ reflections on their experience of caring for teenage girls during pregnancy and childbirth. *Midwifery*, 23(4), 269-278. doi:10.1016/j.midw.2006.02.004

Hertfelt Wahn, E., & Nissen, E. (2008). Sociodemographic background, lifestyle and psychosocial conditions of Swedish teenage mothers and their perception of health and social support during pregnancy and childbirth. *Scandinavian Journal of Public Health*, 36(4), 415-423. doi:10.1177/1403494807085315

Hildingsson, I., & Thomas, J. E. (2010). Women’s Perspectives on Maternity Services in Sweden: Processes, Problems, and Solutions.

Journal of Midwifery Women´s health, 52(2), 126- 133. doi:10.1016/j.jmwh.2006.10.023

Höjer, I., & Sjöblom, Y. (2010). Young people leaving care in Sweden. *Child & family social work*, 15(1), 118-127.

Höjer, I., & Sjöblom, Y. (2011a). Att stå på egna ben – om övergången till samhällsvård till vuxenliv, *Socialvetenskaplig tidskrift* 1:2011, 24-41,

Höjer, I., & Sjöblom, Y. (2011b). Procedures when young people leave care –Views of 111 Swedish social services managers. *Children and youth services review*, 33(12), 2452–2460

Höjer, I. & Sjöblom, Y. (2014) Voices of 65 Young People Leaving Care in Sweden: “There Is So Much I Need to Know!”, *Australian Social Work*, 67:1, 71-87, <https://doi.org/10.1080/0312407X.2013.863957>

Kääriälä, A., & Hiilamo, H. (2017). Children in out-of-home care as young adults: A systematic review of outcomes in the Nordic countries. *Children and Youth services review*, 79, 107-114.

Munro, E., Pinkerton, J., Mendes, P., Hyde-Dryden, G., Herczog, M., & Benbenishty, R. (2011). The contribution of the United Nations Convention on the Rights of the Child to understanding and promoting the interest of young people making the transition from care to adulthood. *Children and Youth Services Review*, 33(12), 2417-2423. Doi:10.1016/j.childyouth.2011.08.25

Niknami, S., & Schröder, L. (2014) Bakom siffrorna – unga som varken arbetade eller studerade 2000–2010. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Sallnäs, M., Wiklund, S., & Lagerlöf, H. (2012). Welfare resources among children in care, *European Journal of Social Work*, 15:4, 467-483

Sallnäs, M., Wiklund, S. & Lagerlöf, H. (2010) Social barnavård ur ett välfärdsperspektiv – Ekonomiska och materiella resurser, psykisk hälsa och tillgång till socialt stöd för ungdomar i familjehem och vid institutioner. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 17(1), s. 5-27.

Sivelä, A.K. (2018). Föräldraskap bland unga inom barnskyddets eftervård. Helsingfors Universitet

Sjöberg, M. 2019. Young mothers’ identity work - Life course, Risk, & Good motherhood Magdalena. Department of Sociology Umeå

Sjöberg, M., & Bertilsdotter-Rosqvist, H. (2018). Youthful mothering? Exploring the meaning of adulthood and youthfulness within the maternal identity work of young Swedish mothers. *Feminism & Psychology*, 28(3), 355-372. doi:10.1177/0959353518784614

Sjöblom, Y. (2019). Ungdomsproblem och ungdomars problem. I Andersson, G., Höjer, I., Sallnäs, M., & Sjöblom, Y. (red.). När samhället träder in. Lund: Studentlitteratur, 133-162

Skoog, V. Khoo, E. & Nygren, L. (2015) Disconnection and Dislocation: Relationships and Belongings in Unstable Foster and Institutional Care, *British Journal of Social Work* 45, 1888-1904

Socialstyrelsen (2019). <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2020-12-7051-tabeller.xlsx>

Socialstyrelsen (2019b) Uppföljning och utvärdering av stödboende för barn och unga 16-20 år. Hämtad: <https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/placerade-barn-och-unga/hvb/>

SOU 2015:71: Barns och ungas rätt vid tvångsvård [Children and young people's rights when in mandatory care]. Stockholm: Statens offentliga utredningar

Stein, M. (2012). Young people leaving care, supporting pathways to adulthood. London: Jessica Kingsley.

Storø, J., Sjöblom, Y., & Höjer, I. (2019). A comparison of state support for young people leaving care in Norway and Sweden: Differences within comparable welfare systems. *Child & Family Social Work*, 24(3), 393-399.

Unga föräldrar – studier och arbete. 2009. Ungdomsstyrelsen Hämtad från www.mucf.se

Unga föräldrars möjligheter att slutföra sin utbildning. 2012. Ungdomsstyrelsen. Hämtad från www.mucf.se

Ung idag 2017 - En fördjupad studie av ungas levnadsvillkor. Myndighetens för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Hämtad från <https://www.mucf.se/publikationer/rapportserier/ung-idag>

Ung idag 2011 – ungas levnadsvillkor. <https://www.mucf.se/publikationer/rapportserier/ung-idag>

Vinnerljung, B., Franzén, E., & Danielsson, M. (2007). Teenage parenthood among child welfare clients – a Swedish national cohort study. *Journal of Adolescence*, 30, 97-116.

Vinnerljung, B., & Sallnäs, M. (2008) Into adulthood: A follow-up study of 718 young people who were placed in out-of-home care during their teens. *Child & Family Social Work*, 1-12

Wahn, E. H., Nissen, E., & Ahlberg, B. M. (2005). Becoming and Being a Teenage Mother: How Teenage Girls in South Western Sweden View Their Situation. *Health care for women international*, 26(7), 591-603. doi:10.1080/07399330591004917

Wissö, T. (2019). What is 'good timing' in parenthood? Young mothers' accounts of parenthood and its timing, *Families, Relationships and Societies*, vol 8, no 3, 479-498

Wissö, T. (2016). Unga föräldrar – en rapport från Göteborgs kyrkliga Stadsmission. Länk: <https://www.stadsmissionen.org/app/uploads/Rapport-Unga-f%C3%B6r%C3%A4ldrar.pdf>

Överlien, C. (2007). Att springa lös, fastna i en förort eller få nåt att bry sig om. Omhändertagna tjejers föreställningar om moderskapet och barn. *Socionomens Forskningssupplement*, 6/2007, s. 50-60

Hemsidor:

<http://www.beckas.se/>

https://www.mfof.se/foraldraskapsstod/effekter-av-foraldraskapsstod.html?fbclid=IwAR3cvN4Ph_9xkcOdPn4HP4U4-ulalraG65qFQW-d1uqGEnM391CSQMW7glaE

<https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/barn-och-unga/barn-och-unga-i-socialtjansten/barns-behov-i-centrum/material/>

<https://www.stadsmissionen.se/vad-vi-gor/barn-och-unga/unga-station-soder>

<https://www.stadsmissionen.se/vad-vi-gor/barn-och-unga/unga-station-alltid-pa-barnens-och-de-ungas-sida/aktuellt-pa-oppna-forskolan>

<https://www.stadsmissionen.org/detta-gor-vi/barn-unga-familjer/unga-foraldrar/>

<https://www.skelleftea.se/omsorg/familj-barn-och-ungdom/stod-till-familjen/stodgrupp-for-unga-foraldrar>

<https://www.orebro.se/omsorg--stod/stod-till-barn-unga--familj/familj-foraldraskap--relationer/unga-foraldrar.html>

<https://www.linkoping.se/leanlink/radstod/socialtstod/familjestod/>

Forskning i korthet: Åldrande och minne (forte.se)

SOS BARNBYAR

Författare:

Zainab Hussaini

Synnöve Corson

Publicerad av:

SOS Barnbyar, december 2021